

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า
จากตำรา บทความ วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ในการวิจัยได้นำเสนอ
ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา
  - 1.1 ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
  - 1.2 ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
  - 1.3 แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม
  - 1.4 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม
  - 1.5 นโยบายสำคัญที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา
  - 1.6 การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 2.1 ความจำเป็นและความสำคัญ
  - 2.2 องค์ประกอบ จำนวน คุณสมบัติ วิธีการสรรหา วาระการดำรงตำแหน่งและ
การพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 2.3 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 2.4 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เอื้อต่อการส่งเสริมภารกิจของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 2.5 แนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 3.1 งานวิจัยต่างประเทศ
  - 3.2 งานวิจัยในประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา

เนื่องด้วยหลักการและทฤษฎีการบริหาร ที่ได้รับการพิสูจน์จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป
ในหลาย ๆ ประเทศ ทั้งในยุโรป อเมริกาและเอเชีย ต่างก็มุ่งให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงาน
ในองค์กรได้เข้ามาช่วยเหลืองานของผู้บริหาร ทั้งนี้อาจจะเกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษา

ในแขนงต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนศึกษาหาความรู้ได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ จึงทำให้ผู้ร่วมงานในองค์กรมีความรู้ความสามารถ พร้อมทั้งใช้ความรู้เป็นฐานในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต

ผู้บริหารที่ชาญฉลาดจะต้องพยายามค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าของบุคลากรที่อยู่ภายในองค์กรและภายนอกองค์กรให้พบว่า บุคคลดังกล่าวมีประโยชน์ต่อองค์กรในด้านใดบ้าง เมื่อพบแล้วจึงเรียนเชิญบุคคลดังกล่าวให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) (อุทัย บุญประเสริฐ. 2547 : 17 - 18)

ความหมายของการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา

การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา ได้มีนักวิชาการด้านการบริหารให้ความหมายไว้ดังนี้

ธีระ รุญเจริญ (2547 : 11) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาไว้ว่า การที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาปัญหาและตัดสินใจร่วมกัน ร่วมรับผิดชอบในการบริหารงานบางอย่าง เพื่อประโยชน์ในการระดมกำลังความคิดและแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บริหาร

สมเดช สีแสง (2547 : 229) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาหรือการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) คือ การบริหารที่เปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับได้มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการภายในขอบเขตหน้าที่ของตน ถือว่าเป็นการบริหารที่ดี และเหมาะสมที่สุดกับคุณสมบัติของมนุษย์ในปัจจุบัน การบริหารแบบมีส่วนร่วมนี้เป็นหลักการสำคัญของการบริหารแบบใหม่ที่เรียกว่า การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Control หรือ TQC)

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2548 : 22) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาหมายถึง การมีส่วนร่วมของพนักงานในการตัดสินใจในองค์กรที่มีผลกระทบต่อทั้งองค์กรและงานของเขา และทำให้มั่นใจว่าองค์กรของตนเองมีเป้าหมายในรูปของการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าที่เขาให้บริการ

ธร สุนทรายุทธ (2551 : 540) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ตลอดจนการประเมินผลโดยทุกฝ่ายได้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันอันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กร

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ออนไลน์, 2556) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง 1) กระบวนการที่ประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหารตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล การปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนคติความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น การร่วมคิดแนวทางการแก้ปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินการและการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา 2) กระบวนการสานสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมและเพื่อให้เกิดการพัฒนา นโยบายและบริการสาธารณะเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และสนองความต้องการของประชาชนมากขึ้น โดยเน้นที่กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจของรัฐ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิธีการที่ภาครัฐ ภาคประชาสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีโอกาสเรียนรู้ทำความเข้าใจประเด็นนโยบายสาธารณะร่วมกัน ปรัชญาหรือร่วมกันเพื่อแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุดและมีผลกระทบเชิงลบน้อยที่สุด 3) กระบวนการ ที่นำประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการหาวิธีแก้ไขปัญหายาก ซับซ้อน ร่วมกันหาทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในทางสันติ เป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคมและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ โดยนำความเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจ และกำหนดแนวทางหรือนโยบายสาธารณะที่ภาครัฐจะดำเนินการ

จากความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้บริหาร ได้มีการกระจายอำนาจการบริหารและความรับผิดชอบ การเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชา บุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ประชาชน ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งอาจเป็นการมีส่วนร่วมในบางเรื่องหรือทั้งหมดทั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ เช่น การสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา กำหนดความต้องการ กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและยุทธศาสตร์ขององค์กร ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ช่วยเหลือ สนับสนุน เสนอแนะ ตลอดจนการประเมินผล โดยทุกฝ่ายได้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันอย่างเต็มใจ อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการบริหารการศึกษาและเกิดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจ เพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาล ที่สถานศึกษาจะต้องเปิด โอกาสให้ประชาชนและ

ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน รับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจนั้น ได้ถูกกำหนดโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ในมาตรา 87 ที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบาย ร่วมตัดสินใจและตรวจสอบทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา ทุกด้านตั้งแต่ระดับชาติ จนถึงระดับท้องถิ่น

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติสาระที่เป็นหลักสำคัญเพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังปรากฏในมาตรา 8 (2) ว่าให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 (6) ให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการ บริหารงานของผู้บริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือบุคคลอื่น ๆ ได้เข้าร่วมทำงานกับผู้บริหาร โดยผู้บริหารต้องเป็นคนใจกว้างและเปิดเผยความจริงในการบริหารของผู้บริหารให้ปรากฏต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อมทั้งนี้ มีเหตุผลสำคัญประการหนึ่งก็คือข้อจำกัดของบุคคลคนเดียวในการปฏิบัติงาน หรือการบริหารงาน ไม่สามารถกระทำได้อย่าง ทั่วถึงเนื่องด้วยโลกปัจจุบันเป็นยุคไร้พรมแดนด้วยแล้ว การศึกษาหาความรู้ของบุคคลต่าง ๆ มีโอกาสสูงขึ้นกว่าเดิมมากและเป็นการหมดสมัยที่ผู้บริหารเก่งคนเดียว หากผู้บริหารคิดและกระทำเช่นนั้น นั้นแสดงว่าความหายนะกำลังจะคืบคลานเข้าสู่องค์กรนั้นแล้วอย่างเงียบ ๆ และในเวลาอันใกล้ที่องค์กรดังกล่าวก็จะล้มสลาย ทำหน้าที่ของตนเองไม่สมบูรณ์ครบถ้วนหรืออาจจะทำให้ล่าช้าต่อการปฏิบัติตามภารกิจ

ผู้บริหารองค์กรที่มีวิสัยทัศน์ (Vision) ในการบริหารตามบทบาท ภาระหน้าที่ของตนเอง โดยการจุดประกายแนวคิดที่ให้เป็นการกระทำเพื่อสาธารณะให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับผลจากการบริหารจัดการโรงเรียน ประกอบด้วย ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน ที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยงาน เพื่อให้ผลการปฏิบัติบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่ได้ตั้งไว้ (อุทัย บุญประเสริฐ. 2547 : 84)

แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม

สาระสำคัญของการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาของรัฐ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวดที่ 5 มาตรา 39 และ 40 ที่มุ่งกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษา ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและ

ส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2545 : 24) สาระดังกล่าวตรงกับแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - Based Management) คำว่า School - Based Management หรือ SBM นั้น เป็นรูปแบบการบริหารและจัดการศึกษารูปแบบหนึ่ง

นอกจากแนวคิดในเรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาแล้วยังเกิดกระแสการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Shared Management Movement) ขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันและในช่วงปลายทศวรรษที่ 1990 คาลด์เวลล์ (Caldwell. 1990 : 5) มอร์แมนและวอลสเต็ดเตอร์ (Mohrman and Wohlstetter. 1994 : 13 - 14) จนกลายเป็นประเด็นร่วมและยุทธศาสตร์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในส่วนต่าง ๆ ของโลก

เดวิด (David. 1990 : 36 ; อ้างอิงใน Cheng. 1996 : 44) กล่าวถึงแนวคิดสำคัญในการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2 ประการ คือ 1) โรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญสำหรับการตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจสั่งการที่ดีควรอยู่ที่หน่วยปฏิบัติ ดังนั้นจึงควรเพิ่มอำนาจในการบริหารและจัดการงบประมาณให้กับโรงเรียนมากขึ้น และลดการควบคุมจากส่วนกลางลง 2) การมีส่วนร่วมและการมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ สนับสนุนกิจการการทำงานของโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการปฏิรูปการบริหารและจัดการศึกษา ความสำเร็จของการปฏิรูปไม่ใช่เกิดจากการควบคุมจากภายนอก หากแต่เกิดจากการที่สมาชิกในโรงเรียนและชุมชนให้ความร่วมมือกันในการตัดสินใจ การบริหาร และการปฏิบัติงาน

อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : 154 - 156) สรุปหลักการสำคัญของการบริหารโรงเรียนไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก 2) หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น 3) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People) ในอดีตการจัดการศึกษาจะทำกันหลากหลายโดยครอบครัวและชุมชน บางแห่งก็ให้วัดหรือองค์กรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ต่อมามีการรวมการจัดการศึกษาไปให้กระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้เกิดเอกภาพและมาตรฐานทางการศึกษา เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาโดยส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัด เกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่น

และประชาชนได้จัดการศึกษาเองอีกครั้ง 3) หลักการบริหารตนเอง (Self - Management) ในระบบการศึกษาทั่วไปมักจะกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายของส่วนกลาง โรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริง สำหรับการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย และนโยบายของส่วนรวม แต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธี การที่ส่วนกลางทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบายและเป้าหมายแล้วปล่อยให้โรงเรียนมีระบบการบริหารด้วยตนเอง โดยให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งอาจดำเนินการได้หลากหลายแนวทาง ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันแล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมที่ทุกอย่างถูกกำหนดมาจากส่วนกลางไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบ คุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามกำหนดและเป็นไปตามนโยบายของชาติ

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า หลักการพื้นฐานที่สำคัญของการบริหารให้มีความสำคัญหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมมากที่สุด ซึ่งจากหลักการดังกล่าวทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่า จะเป็นการบริหารงานที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่ารูปแบบการจัดการศึกษาอื่น ที่ผ่านมา

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะประกอบด้วย ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนครู ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนองค์กรชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารโรงเรียน พบว่ามีแบบที่สำคัญอย่างน้อย 4 แบบ ได้แก่ แบบที่มีผู้บริหารของโรงเรียนเป็นหลัก (Administrative Control School Council) แบบที่ครูเป็นหลัก (Professional Control School Council) แบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Control School Council) แบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional / Community Control School Council) ลิทวูด และเมนไซส์ (Leithwood and Menzies. 1998 : 1 - 21) คาร์ และคณะ (Carr and et al. 1983 : 1 - 8) สาระสำคัญของแต่ละแบบมีดังต่อไปนี้

1. แบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administrative Control School Council) เกิดจากแนวคิดในการกระจายอำนาจหน้าที่ในการบริหารการเงิน บุคลากรและวิชาการให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้การบริหารโรงเรียนนั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุดนั้น ในระยะแรก ๆ ผู้บริหารมักจะใช้วิธีขอคำปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการจากครู ผู้ปกครองนักเรียนหรือผู้แทนชุมชน ดังนั้นคณะกรรมการโรงเรียนที่ตั้งขึ้นมักจะมีบทบาทสำคัญอยู่ที่การเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของผู้บริหารโรงเรียนนั่นเอง ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นประธานและเจ้าหน้าที่เขตการศึกษาเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ส่วนคณะกรรมการอื่น ๆ มาจากการเลือกตั้งของกลุ่มบุคคลแต่ละประเภท ในการกำหนดนโยบาย

การวางแผน การหาแนวทางแก้ปัญหาและการดำเนินงานของโรงเรียน คณะกรรมการจะมีบทบาทในการร่วมเสนอความคิดเห็น แต่อำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายยังคงอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน

2. แบบที่มีครูเป็นหลัก (Professional Control School Council) การบริหารตามแนวนี้ ตัวแทนคณะครูจะมีสัดส่วนมากที่สุดในคณะกรรมการโรงเรียน การจัดคณะกรรมการแบบนี้เกิดจากแนวคิดที่ว่าครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ครูเป็นผู้ปฏิบัติจึงย่อมจะรับรู้ปัญหาทุกอย่างได้ดีกว่า และถ้ามีโอกาสตัดสินใจก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ตรงตามจุดมากที่สุด

3. แบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Control School Council) จุดประสงค์ของแบบการบริหารที่ควบคุมโดยชุมชน คือการเพิ่มความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนและผู้ปกครองและเพื่อให้ผู้รับบริการการศึกษามีความพึงพอใจในการศึกษาที่จัดให้มากที่สุด แนวคิดสำคัญก็คือหลักสูตรของโรงเรียน ควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด คณะกรรมการโรงเรียนจึงมีสัดส่วนจำนวนตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

4. แบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional / Community Control School Council) แนวคิดของคณะกรรมการโรงเรียนลักษณะนี้ มีความเชื่อว่าทั้งครูและผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ครูจะได้รับความนิยมนและความต้องการของผู้ปกครอง ในขณะที่ผู้ปกครองก็มีโอกาสช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูด้วย สัดส่วนของผู้แทนครูและผู้แทนจากผู้ปกครอง / ชุมชน จะมีเท่า ๆ กันในคณะกรรมการโรงเรียน เป็นคณะกรรมการบริหาร

จากการศึกษา พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยให้ชุมชนมีบทบาทหลักไปใช้ในการบริหารโรงเรียน ได้พบว่ามีประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการศึกษามากที่สุด มายเออร์และสโตนฮิลล์ (Myers and Stonehill, ออนไลน์, 1993) ฮีแมน และเฮอร์แมน (Heman and Herman, 1992 : 261 - 263) ฟลอริดา ดีพาร์ตเมนต์ ออฟ อีดิเคชัน (Florida Department of Education, ออนไลน์, 1998) พบว่า 1) เป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์เพื่อร่วมกันจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้ครู เจ้าหน้าที่และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของโรงเรียน 2) ขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น 3) เป็นการระดมทรัพยากรด้านการเงินและด้านวิชาการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียน 4) สร้างและสนับสนุนให้เกิดผู้นำใหม่ ๆ ในทุกระดับ 5) เพิ่มปริมาณและคุณภาพการติดต่อสื่อสาร 6) สร้างความยืดหยุ่นในการทำงาน ทำให้เกิดการริเริ่มจัดทำโครงการใหม่ ๆ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น 7) การที่ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ จึงเกิดแนวทางที่จะต้องใช้งบประมาณ โดยประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด 8) เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในโรงเรียนได้เสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงการศึกษา 9) ชุมชน

มีส่วนร่วมและมีสิทธิ์ในการบริหารและจัดการศึกษา 10) การบริหารและการตัดสินใจทำด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ 11) ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน และโครงการใหม่ ๆ

สำหรับประเทศไทย คณะกรรมการโรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “School Board” (Office of the National Education Commission, 1999 : 17 - 18) เป็นคณะกรรมการโรงเรียนที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Control School Board) โดยมีสัดส่วนคณะกรรมการที่มาจากชุมชน (ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิ) มากที่สุด สรุปได้ว่าการบริหารโรงเรียนในปัจจุบัน ให้ความสำคัญหลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วมมากที่สุดโดยแบบที่เหมาะสมเป็นแบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก เพื่อให้ผู้รับบริการการศึกษามีความพึงพอใจในการศึกษาที่จัดให้มากที่สุด และจะเป็นการบริหารที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่ารูปแบบการจัดการศึกษาอื่นที่ผ่านมา

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : คำนำ) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ตัวแทนของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในเขตชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนหรือสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตั้งอยู่ในชุมชน บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการกำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อันเนื่องมาจากเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ต้องการให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู บุคลากรทางการศึกษาอย่างแท้จริงในลักษณะเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งต้องทำหน้าที่แทนชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนทุกคน จึงต้องคำนึงถึงการบริหารการศึกษาที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน ซึ่งเป็นลูกหลานของชุมชน ขณะเดียวกันก็ต้องทำงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะครู โดยตระหนักถึงความ เป็น “เจ้าของร่วมกัน” จึงอาศัยกระบวนการทำงานที่เน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และความโปร่งใสตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนของการบริหารการศึกษา พร้อมกับยึดถือหลักการของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีด้วยการปฏิบัติตามกฎหมาย ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกันและคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุนด้านการบริหาร

การศึกษา การที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 40 ไว้เป็นการเฉพาะ แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษาของโรงเรียนเป็นอย่างมาก เพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นเสมือนผู้แทนของท้องถิ่นที่จะเป็นกลไกเชื่อมโยงนโยบายของรัฐ ไปสู่ชุมชนที่ตั้งโรงเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่ความเป็นพลเมืองดี เป็นพื้นฐานการศึกษาตลอดชีวิตเป็นพื้นฐานอาชีวศึกษาและเป็นพื้นฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษา นั่นคือนำไปสู่ เก่ง ดี และมีความสุขของผู้เรียน

อาร์สไตน์ (Armstien, 1991 : 215 - 217 ; อ้างถึงใน ทร สุนทรายุทธ. 2551 : 542) เห็นว่าการมีส่วนร่วมจะมีลักษณะมากน้อยเพียงใด ให้พิจารณาว่าผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจและมีบทบาทในการควบคุมได้เท่าใด ซึ่งบ่งบอกถึงภาวะผู้นำที่เป็นประชาธิปไตย (Democratic Leadership) ว่ามีสูงหรือต่ำ โดยได้กำหนดเป็นขั้นบันได 8 ขั้น ดังนี้

- 1) ขั้นจัดจก (Manipulation) เป็นการเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมหนึ่ง ๆ โดยไม่ได้มุ่งหวังจะเข้ามาเพื่อมีส่วนร่วมในการบริหาร แต่แฝงพฤติกรรมไว้เพียงเพื่อต้องการแสดงหรืออวด ตนเองให้คนอื่นสนใจหรือรู้จักเท่านั้นคล้ายกับการจัดจกแสดง บางท่านเรียก ขั้นเป็นหุ่นเชิด
- 2) ขั้นบำบัดรักษา (Therapy) เป็นพฤติกรรมที่ผู้นำมีความมุ่งหวังที่จะให้ทุกคนได้เชื่อฟังหรือปฏิบัติตามที่ผู้นำต้องการ คล้าย ๆ กับหมอรักษาคนไข้ เมื่อวินิจฉัยโรคแล้วก็สั่งยาให้รับประทาน และพักผ่อน คนไข้จะต้องปฏิบัติตามอย่างเดียว 3) ขั้นแจ้งข่าวสาร (Informing) เป็นลักษณะที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารเพียงเล็กน้อย คล้ายกับเมื่อมีการประชุมประธานในที่ประชุมจะเป็นผู้พูด เพื่อชี้แจงนโยบาย วิธิดำเนินงาน เป้าหมาย ฯลฯ เป็นส่วนใหญ่เพียงผู้เดียว แต่จะเปิดโอกาสให้ที่ประชุมซักถามข้อสงสัยในตอนท้ายแล้วปิดการประชุม ซึ่งจะมีลักษณะเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่มีหน้าที่ชี้แจงตอบคำถามของผู้มาติดต่องานเท่านั้น
- 4) ขั้นให้คำปรึกษา (Consultation) การมีส่วนร่วมในลักษณะเช่นนี้ เหมือนกับการนิเทศงานของผู้บริหารหรือหัวหน้างาน เมื่อผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นอะไรผู้บริหารจะรับฟังแต่จะปฏิบัติตามหรือไม่ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง อย่างไรก็ตามวิธีการนี้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมมากกว่าขั้นแจ้งข่าวสาร
- 5) ขั้นปลอบใจ (Placation) เป็นลักษณะที่ผู้นำที่คิดว่ามีความเห็นด้วย มีที่ท่าคล้ายตาม มีความเห็นใจหรือกระตือรือร้น ที่จะทำตามข้อเสนอแนะของผู้ตามคล้าย ๆ กับการปลอบใจ ให้กำลังใจ ผู้มีปัญหาแต่ในส่วนลึกไม่ได้เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะนั้น ๆ เลย ซึ่งอาจเป็นเพราะข้อเสนอแนะไม่ตรงกับแนวคิดของผู้บริหารก็ได้ 6) ขั้นเป็นหุ้นส่วน (Partnership) เป็นการมีส่วนร่วมที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจคล้าย ๆ กับการดำเนินกิจกรรมของห้างหุ้นส่วน
- 7) ขั้นมอบอำนาจ (Delegated Power) เป็นการที่ผู้มีอำนาจมอบอำนาจหน้าที่ให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน

การมอบอำนาจเช่นนี้ผู้ปฏิบัติงานมีอำนาจหน้าที่เท่ากับผู้มีอำนาจทุกประการและมีอิสระในการแสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้รับมอบอำนาจเป็นที่ไว้วางใจของผู้บริหาร นับว่าเป็นการเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการบริหารมากขึ้น 8) ชั้นควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) เป็นลักษณะที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการบริหารอย่างแท้จริง มีอำนาจและบทบาทหน้าที่ในองค์กรมากที่สุด บางท่านเรียกชั้นนี้ว่า ชั้นมีอำนาจและควบคุม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ออนไลน์. 2556) กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมในการศึกษากับการบริหารและการจัดการศึกษา ถ้าจะพิจารณาถึงเรื่องของการมีส่วนร่วม จะเห็นว่ามีหลายลักษณะ หลายรูปแบบ วิธีการ บางคนเพียงบริจาคเงินช่วยเหลือโรงเรียน ให้คำปรึกษาแก่โรงเรียน หรือแม้แต่ช่วยประชาสัมพันธ์ กิจการของโรงเรียน เหล่านี้ก็ถือว่ามีส่วนร่วม แต่จะมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา ด้วยหรือไม่นั้นก็ต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป ซึ่งการมีส่วนร่วมในการศึกษากับการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการมีข้อสังเกต ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการศึกษา เช่น การบริจาคเงินช่วยเหลือ การร่วมแรงช่วยเหลือโรงเรียน การเข้าประชุม การบริจาคที่ดินสร้างโรงเรียน การซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ในลักษณะนี้ไม่ถือเป็นเรื่องของการบริหาร เพราะว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเท่านั้น 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา ในหลักการบริหารจะมีกระบวนการและขอบเขตที่แน่นอน เช่น มีการใช้ทรัพยากร ใช้เทคนิคในกระบวนการบริหาร ดังนั้น จึงต้องพิจารณาว่า กิจกรรมของผู้เข้าร่วมมีลักษณะใดและเข้าข่ายของการบริหารจัดการหรือไม่ ในกรณีนี้บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาที่กำหนดขึ้นใหม่นั้น จะเข้าลักษณะของการร่วมบริหารกิจการของสถานศึกษาเพราะมีการวางแผน การประชุม การแสดงความคิดเห็น การประสานงาน การรายงาน และติดตามผล เป็นต้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังพิจารณาได้หลายมุมมอง ซึ่งมีทั้งทางตรงและทางอ้อม บางท่านอาจสงสัยว่า การมีส่วนร่วมในบางกรณีเป็น ไปอย่างแท้จริงหรือเป็นไป ในลักษณะเทียมหรือจอมปลอม อย่างไรก็ตาม จะขอกล่าวในรายละเอียดต่อไป

จากการที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมข้างต้น พอสรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา ด้วยความเต็มใจ ใช้ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ มิใช่เข้ามามีส่วนร่วมเพราะผลประโยชน์แอบแฝงหรือเหตุผลอื่น

นโยบายสำคัญที่สนับสนุนในการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 14, 24) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 29

ระบุว่าให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการบริหารการศึกษา อบรม แสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และพัฒนาระหว่างชุมชน และได้กำหนดเรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพ ไว้ในหมวดที่ 6 โดยเฉพาะมาตรา 50 กล่าวไว้ว่า ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกัสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานมาตรฐานการศึกษาที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 ข : 1) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาไว้ว่า หลักการสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาคือ การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการบริหารการศึกษา ดังบทบัญญัติใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดหลักการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญ ดังนี้ 1) มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ อันได้แก่ความเป็นเอกภาพในการกำหนดนโยบายในการบริหารการศึกษา มีมาตรฐานและทิศทางในการบริหารการศึกษาเหมือนกัน โดยส่วนกลางจะกำหนดนโยบาย ให้คำปรึกษา ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารการศึกษา 2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการบริหารการศึกษา ไปสู่คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารงานทั่วไป โดยให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง3) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารการศึกษา เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคล ชุมชน สถาบันสังคมต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา โดยการระดมทรัพยากรต่าง ๆ จากทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือแก้ปัญหาหรือหาแนวทางพัฒนาการศึกษา เช่น ความคิดความรู้ ความสามารถ แรงงาน เงินทุนวัสดุ และอื่น ๆ เป็นต้น 4) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัวชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

ให้บุคคลหลายฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือผู้มีส่วนได้เสียในการบริหารการศึกษามีส่วนร่วม ในลักษณะรูปแบบคณะกรรมการหรืออาจมีส่วนร่วมในลักษณะการวางแผนการดำเนินกิจกรรม การใช้ประโยชน์ เป็นต้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 80 (4) ระบุว่า ส่งเสริมและ สนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา เพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียม และสอดคล้องกับแนว นโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ดร. สุคนทรายุทธ (2551 : 547) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร การศึกษาไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษา หมายถึงการเปิดโอกาสให้ ประชาชนหรือภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการบริหารการศึกษาไม่ว่าจะเป็นส่วนร่วม ในการวางแผน การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การประสานงาน ตลอดจนการประเมินผล ในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมแก้ปัญหาด้วยความเสียสละและเต็มใจ การเปิดโอกาส ให้ประชาชน เข้ามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษจะช่วยให้การตัดสินใจละเอียดถี่ถ้วนขึ้น มีโอกาสผิดพลาดน้อย ก่อให้เกิดผลดีแก่หน่วยงาน ซึ่งถ้าหากประชาชน มีแนวคิดเช่นนี้ เป็นส่วนมาก จะทำให้สังคมเข้มแข็ง และจะเป็นรากฐานที่สำคัญในการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยต่อไป การศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคนทุกฝ่าย การรวมพลังจากบุคคลต่าง ๆ ในสังคมร่วมแสดงความคิดเห็น และกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ที่เปลี่ยนไป สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานกับชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์กัน มาตั้งแต่อดีต แม้ในปัจจุบันก็ยังคงมีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน อีกทั้งจะต้องประสานร่วมมือกัน จึงจะทำให้ปรัชญา ของการศึกษามุ่งบรรลุเป้าหมาย ในปัจจุบันมีแนวโน้มในการที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ บริหารการศึกษามากขึ้น ซึ่งตรงกับหลักการของการบริหารงานที่จะเกิดประสิทธิภาพนั้น จะต้อง ให้เกิดความร่วมมือแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจร่วมกัน ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาก็เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้จะทำให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน ทราบความต้องการของท้องถิ่นและจะได้ปรับการทำงานเข้าหากันอีกด้วย

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ อดีตนายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลต่อที่ประชุมร่วม ของรัฐสภา เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2551 ว่านโยบายด้านการศึกษา กำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของ นโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต รวม 8 ประการและได้กำหนดในเรื่องการกระจายอำนาจในการ ดำเนินการบริหารการศึกษาไว้หนึ่งประการ ดังนี้ “ปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยปฏิรูปโครงสร้าง และการบริหารจัดการ ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและระดมทรัพยากรเพื่อการ ปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา พัฒนาครู

พัฒนาระบบการคัดเลือกเข้าสู่มหาวิทยาลัย พัฒนาหลักสูตรรวมทั้งปรับหลักสูตร วิชาแกนหลัก รวมถึงวิชาประวัติศาสตร์ ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ ปรับบทบาท การศึกษานอกโรงเรียน เป็นสำนักงานการศึกษาตลอดชีวิตและจัดให้มีศูนย์การศึกษาตลอดชีวิต เพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ตลอดจนส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาเพื่อนำไปสู่เป้าหมายคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ที่มุ่งเน้น คุณธรรมนำความรู้อย่างแท้จริง” (สำนักงานคณะกรรมการ 2551 : 10)

นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลต่อ ที่ประชุมร่วมของรัฐสภา เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2554 ในด้านที่เกี่ยวกับการศึกษาว่า เร่งพัฒนา คุณภาพการศึกษา โดยการปฏิรูประบบความรู้ของสังคมไทย อันประกอบด้วยยกระดับองค์ความรู้ ให้ได้มาตรฐานสากล จัดให้มีโครงการตำราแห่งชาติที่บรรจุความรู้ที่ก้าวหน้าและได้มาตรฐาน ทั้งความรู้ที่เป็นสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการอ่าน พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนการสอน ภาษา ต่างประเทศและภาษาถิ่น จัดให้มีระบบการจัดการความรู้ ปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก และทัดเทียมกับมาตรฐานสากลบนความเป็นท้องถิ่นและ ความเป็นไทยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาทุกระดับชั้น โดยวัดผลจากการผ่านการทดสอบมาตรฐาน ในระดับชาติและนานาชาติ ขจัดความไม่รู้หนังสือให้สิ้นไปจากสังคมไทย จัดให้มีครูดีเพียงพอ ในทุกห้องเรียน ให้มีโรงเรียนและสถาบันอาชีวศึกษาคุณภาพสูงในทุกพื้นที่ พัฒนามหาวิทยาลัย เข้าสู่ระดับโลก พัฒนาระบบการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมมุ่งการสร้างจริยธรรมในระดับ ปัจเจก รวมทั้งสร้างความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ความเสมอภาค และดำเนินการให้ การศึกษาเป็นพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริง ปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหาร การศึกษา โดยการกระจายอำนาจสู่พื้นที่ให้เสร็จสมบูรณ์โดยเริ่มจากพื้นที่ที่มีความพร้อม (สำนักงาน คณะรัฐมนตรี. 2554 : 26)

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญและ จำเป็นที่จะต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชนและองค์กร ปกครองท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อมอาจจะเป็นในรูป ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการดำเนินงานอื่นและในการเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารการศึกษาดังกล่าว

การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 ข : 73 - 81) ได้กล่าวถึงแนว ทางการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. การกำกับกิจการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การกำกับให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป 1) พิจารณาให้ความเห็น มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย แผนงานและมาตรฐาน การปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบริหารการศึกษา ให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและเขตพื้นที่การศึกษา สอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยทำเป็นแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ติดตามผล การดำเนินงานตามเป้าหมาย แผนงาน และมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) พิจารณาให้ความเห็นและมีส่วนร่วมในการปรับเป้าหมาย แผนงานและมาตรฐานการปฏิบัติงาน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรณี ที่ดำเนินการไปแล้วมีปัญหาอุปสรรค 4) ให้ความเห็นชอบ ในรายงานประจำปีและผลการดำเนินการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้มแข็งบริหารงาน อย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนได้อย่าง กว้างขวางทั่วถึงและจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับศรัทธา เชื่อถือของประชาชน ชุมชน และท้องถิ่น 1) ด้านวิชาการ ได้แก่ ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาสาระหลักสูตรสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานส่งเสริมและสนับสนุน การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม ส่งเสริมและสนับสนุนการจัด กระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดระบบการประกันคุณภาพภายใน ส่งเสริมและ สนับสนุนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนให้มือกับ บุคคลและองค์กรต่าง ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งทางชุมชน โดยใช้กระบวนการของการศึกษา 2) ด้าน งบประมาณ ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุน เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ การจัดหารายได้ และการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินและการระดมทรัพยากร 3) ด้านการบริหารงานบุคคล ได้แก่ พิจารณาและสนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนา มีขวัญกำลังใจ ในการปฏิบัติ หน้าที่และมีโอกาสก้าวหน้าในวิชาชีพ และร่วมพิจารณาแนวทางการได้มาซึ่งครูที่มีจำนวนเพียงพอ ต่อการเรียนการสอนในกรณีที่มิสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งนั้น ขาดอัตรากำลังครู 4) ด้านการบริหาร ทั่วไป ได้แก่ พิจารณาและให้การส่งเสริมและสนับสนุน เกี่ยวกับการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา การบริหารงานกิจการนักเรียน

3. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่

ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1) กำกับและดูแลการบริหารงานบุคคล 2) เสนอความต้องการ จำนวนและอัตราตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ให้ความคิดเห็นการบริหารด้านการบริหารบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. การปฏิบัติหน้าที่ตามโครงการสนับสนุนการบริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 15 ปี อย่างมีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 5 - 9) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการดังกล่าว ดังนี้

1. การจัดซื้อจัดหาหนังสือเรียน 1) การคัดเลือกหนังสือเรียน ครูผู้สอนเป็นผู้เลือกหนังสือเรียนเสนอให้คณะกรรมการวิชาการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย (ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชนและผู้แทนกรรมการนักเรียน) ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียน 2) การจัดซื้อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการจัดซื้อ 3) เงินเหลือจากการดำเนินการจัดซื้อ สามารถนำไปใช้จ่ายในรายการ โครงการเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยผ่านความเห็นชอบร่วมกันของภาคี 4 ฝ่าย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เครื่องแบบนักเรียน ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจ่ายเงินสดให้กับนักเรียนและผู้ปกครอง กรณีที่มีเงินเหลือจากการดำเนินการแล้วสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถนำไปใช้จ่ายในรายการโครงการเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพ ได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยผ่านความเห็นชอบร่วมกันของภาคี 4 ฝ่าย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดกิจกรรมที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน โดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย เงินที่เหลือจากการดำเนินการแล้ว สามารถนำไปใช้จ่ายในรายการโครงการเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพ ได้ตามความจำเป็นและเหมาะสมโดยผ่านความเห็นชอบร่วมกันของภาคี 4 ฝ่าย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. การติดตามควบคุมและกำกับ พัฒนาระบบการควบคุมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้ภาคี 4 ฝ่าย ประกอบด้วย ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน และกรรมการนักเรียน ถ้าเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก (มีนักเรียนน้อยกว่า 300 คน) ให้มีได้ไม่น้อยกว่าฝ่ายละ 1 คน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดใหญ่ (มีนักเรียน 301 คนขึ้นไป) ให้มีได้ไม่น้อยกว่าฝ่ายละ 2 คน โดยการเสนอชื่อของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และให้กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือ ดูแล สนับสนุนและแก้ปัญหา

ซึ่งจากแนวดำเนินการตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขั้นพื้นฐาน เป็นอย่างยิ่ง จึงได้กำหนดแนวดำเนินการไว้ว่าให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าไปมีบทบาท และหน้าที่ในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ตามโครงการ ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาหนังสือเรียน เครื่องแบบนักเรียน อุปกรณ์การเรียน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมถึงการควบคุม กำกับและ ติดตาม

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความจำเป็นและความสำคัญ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 11 - 12) กล่าวถึงความสำคัญของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์คณะบุคคล ที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้มแข็ง สามารถ บริหารจัดการศึกษาด้วยตนเองได้ตามกรอบที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น ความหลากหลายของบุคคล ที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจึงเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษา ดังนี้

ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นผู้สะท้อนปัญหาและความต้องการด้านคุณภาพทางการศึกษาและ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ทั้งในส่วนที่คาดหวังและสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและ ร่วมมือกับครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้แทนครู เป็นผู้ที่มีความชำนาญในสายวิชาชีพครู มีความสำคัญต่อการนำเสนอข้อมูล ด้านกระบวนการเรียนรู้ ปัญหา และความต้องการการสนับสนุนช่วยเหลือ รวมทั้งรายงานผล การบริหารการศึกษา

ผู้แทนองค์กรชุมชนเป็นผู้สะท้อนสภาพของปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชน และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้

ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้สะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการที่ครอบคลุม ทั้งเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีความสำคัญต่อสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างยิ่ง ในเรื่องการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากรทางการบริหารการศึกษาและเชื่อมโยง แผนพัฒนาการศึกษากับแผนพัฒนาท้องถิ่น

ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้ที่สะท้อนภาพของความรัก ความศรัทธา ความภาคภูมิใจต่อสถาบันการศึกษาที่ตนได้รับการศึกษา ช่วยจรรโลงคุณค่าของสถาบันไปสู่ศิษย์รุ่นหลังให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเช่นกัน

ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ เป็นผู้นำเสนอและเติมเต็ม ข้อมูลด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมของศาสนา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม

ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วย เสริมให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดการศึกษาได้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านอย่างมีคุณภาพและ ประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะกรรมการและเลขานุการซึ่งเป็นสัญลักษณ์ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นบุคคลสำคัญที่จะสะท้อนภาพของการบริหารจัดการ ผู้ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการทำงาน ทบทวนรายงาน สะท้อนความคิด เปิดโอกาสให้ ผู้แทนแต่ละกลุ่มได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัดเตรียมการประชุม บันทึกการประชุม รายงานผล การประชุม และสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ห้องประชุม วัสดุใช้สอย ฯลฯ รวมทั้งการพิจารณานำมติ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปสู่การปฏิบัติคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ตัวแทนของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตชุมชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา ของโรงเรียนหรือสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตั้งอยู่ในชุมชน บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการกำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อันเนื่องมาจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ต้องการให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงเข้ามา มีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา ร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู และบุคลากร ทางการศึกษาอย่างแท้จริงในลักษณะเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บทบาท และหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งต้องทำหน้าที่แทนชุมชนและผู้ปกครอง นักเรียนทุกคนจึงต้องคำนึงถึงการบริหารการศึกษา ที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนซึ่งเป็น ลูกหลานของชุมชนขณะเดียวกันก็ต้อง ทำงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะครู โดยตระหนักถึงความเป็น “เจ้าของร่วมกัน” จึงอาศัยกระบวนการทำงานที่เน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมและความ โปร่งใส ตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน ของการบริหารการศึกษา พร้อมกับยึดถือหลักการของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ด้วยการปฏิบัติตามกฎหมาย ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกันและคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุน

ด้านการบริหารการศึกษา การที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 40 ว่าเป็นการเฉพาะแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษาของโรงเรียนเป็นอย่างมาก เพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเสมือนผู้แทนของท้องถิ่นที่จะ เป็นกลไกเชื่อมโยงนโยบายของรัฐ ไปสู่ชุมชนที่ตั้งโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่ความเป็นพลเมืองดี เป็นพื้นฐานการศึกษาตลอดชีวิต เป็นพื้นฐานอาชีวศึกษาและเป็นพื้นฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษา นั่นคือนำไปสู่ เก่ง ดี และมีความสุขของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : คำนำ)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษาเป็นอย่างมาก การบริหารการศึกษาของประเทศไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารการศึกษาของชาติต่างก็เห็นความสำคัญในการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอก โดยเฉพาะบุคคลภายในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชนของตนเอง การที่ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดให้เป็นองค์คณะบุคคลคณะหนึ่งที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและเนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยบุคคลภายในชุมชนที่หลากหลายทั้งความรู้ความสามารถและประสบการณ์ต่าง ๆ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะช่วยเติมเต็มในส่วนที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาด ทำให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดการศึกษา ได้ตรงตามความต้องการของชุมชนภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบจำนวน คุณสมบัติ วิธีการสรรหา วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 10) ตามกฎกระทรวงที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2546 กำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนพระภิกษุ และหรือองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการและนอกจากนั้นยังได้กำหนดจำนวน คุณสมบัติ วิธีการสรรหา วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการด้วย ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 1 - 12) ได้กำหนดแนวทางการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 มาตรา 38 วรรคสองและวรรคสาม ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์

วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 จึงกำหนดแนวทางการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ประกอบด้วย

1. ขอบข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องดำเนินการสรรหาและเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกฎกระทรวง กำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการ และกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัยหรือหน่วยงานทางการศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการบริหารการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานที่ได้รับงบประมาณจากรัฐ ยกเว้นสถานพัฒนา เด็กปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้และสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน

2. จำนวนคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน ให้มีคณะกรรมการจำนวน 9 คน ขนาดใหญ่ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป ให้มีคณะกรรมการจำนวน 15 คน

3. องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามสถานภาพ ประกอบด้วย
1) ประธานกรรมการ (มาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ) 2) กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 1 คน 3) กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวน 1 คน 4) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 1 คน 5) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 1 คน 6) กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน 7) กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ (ขนาดเล็ก จำนวน 1 รูป หรือ 1 คน ขนาดใหญ่จำนวน 2 รูป หรือ 2 คน/หรือ 1 รูปกับ 1 คน) 8) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (ขนาดเล็ก จำนวน 1 คน ขนาดใหญ่ จำนวน 6 คน) 9) ผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกรรมการและเลขานุการ

4. คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ 1) คุณสมบัติทั่วไป ได้แก่ มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ไม่เคยได้รับโทษให้จำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษ สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และไม่เป็นคู่สัญญาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา 2) คุณสมบัติเฉพาะ ได้แก่ กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง ต้องเป็นเป็นผู้ปกครอง ตามทะเบียนนักเรียนและไม่ใช่ครูเจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น กรรมการที่เป็นผู้แทนครู ต้องเป็นครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กร

ชุมชนต้องเป็นสมาชิกขององค์กรของชุมชนหรือองค์กรที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีสมาชิก รวมตัวกันไม่น้อยกว่า 15 คน กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่าต้องเป็นผู้ที่เคยศึกษาหรือสำเร็จการศึกษา จากสถานศึกษาชั้นพื้นฐานนั้น กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่น ที่ทางราชการในพื้นที่รับรอง ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ หรือผู้นับถือศาสนาที่ทางราชการรับรอง (ศาสนาที่ทางราชการ รับรอง ได้แก่ พุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์ ฮินดู และซิกข์) และ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องไม่เป็นกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา เกินกว่า 3 แห่งในเวลาเดียวกัน โดยกรรมการภายนอกต้องไม่เป็นข้าราชการหรือลูกจ้าง

5. วาระการดำรงตำแหน่ง วาระการดำรงตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการ ให้มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งใหม่อีกได้แต่จะดำรงตำแหน่ง เกิน 2 วาระติดต่อกันไม่ได้

6. การพ้นจากตำแหน่ง นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระประธานกรรมการและ กรรมการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ 1) ตาย 2) ลาออก 3) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ ทำให้เสื่อมเสีย ต่อสถานศึกษาชั้นพื้นฐานหรือหย่อนความสามารถ 4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งสำหรับกรรมการประเภทนั้น 5) พ้นจาก การเป็นพระภิกษุสงฆ์เฉพาะกรรมการซึ่งเป็นผู้แทนที่เป็นพระภิกษุสงฆ์

7. แนวทางการสรรหาและการเลือกกรรมการ 1) การสรรหาและการเลือกกรรมการ ที่เป็นผู้แทนให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจัดให้ผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเอง ให้เหลือ 1 คน 2) การสรรหาและการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ผู้ได้รับการสรรหาและเลือกให้ เป็นกรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครูผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และ ผู้อำนวยการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ร่วมกันสรรหาและเลือกผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นกรรมการตามวิธีการ ที่เห็นสมควร 3) การสรรหาและการเลือกประธานกรรมการให้ผู้ได้รับการสรรหาและเลือกเป็น กรรมการผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้อำนวยการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานร่วมกันเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานกรรมการ 1 คน

จากการที่ได้กำหนด ให้องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ตามสถานภาพมาจากตัวแทนของกลุ่มบุคคลที่หลากหลาย ทั้งบุคคลภายในและภายนอกสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานหลากหลายในด้านความรู้ความสามารถและ ประสบการณ์ ในการที่จะช่วยกันบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานให้เป็นไปตาม

กรอบและเป้าหมายที่วางไว้โดยคณะกรรมการที่มาจากบุคคลภายนอกไม่ว่าจะเป็นผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้สะท้อนปัญหาและความต้องการด้านคุณภาพทางการศึกษาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดการศึกษาได้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่เป็นผู้นำเสนอและเติมเต็มข้อมูลด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมของศาสนา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม สำหรับกรรมการที่มาจากบุคคลภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ว่าเป็นตัวแทนครูหรือตัวผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่างก็เป็นผู้ที่มีความชำนาญในสายวิชาชีพครู มีความสำคัญต่อการนำเสนอข้อมูลด้านกระบวนการเรียนรู้ ปัญหา และความต้องการ การสนับสนุน ช่วยเหลือ ซึ่งการที่มีคณะกรรมการที่มาจากหลายกลุ่มบุคคลดังกล่าวจะทำให้การบริหาร และจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นตามจุดมุ่งหมายอย่างมีคุณภาพ

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความจำเป็นและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการ ศึกษาของประเทศ เพราะเป็นการศึกษาเพื่อปวงชน สำหรับประชาชนคนไทยทุกคน และครอบคลุมการศึกษาภาคบังคับ ส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศทุกด้าน

ธีระ รุญเจริญ (2547 : 12) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ 2 ประการ คือ 1) กำกับกิจกรรมของโรงเรียน และ 2) สนับสนุนและส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะได้เห็นว่าเป็นการกำหนดไว้กว้าง ๆ หากต้องการความชัดเจนและความสะดวกในการดำเนินการควรจะต้องมีกำหนดรายละเอียดในเชิงปฏิบัติไว้ด้วย ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบฯ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 ขึ้นและได้กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ใน ข้อ 13 ของระเบียบฯ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 17 - 18) ดังนี้ 1) กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น 4) กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน 6) ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ 7) เสนอแนวทาง

และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 8) ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ 9) เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งรัฐ และเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแหล่งวิชาการของชุมชนและมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น 10) ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนเสนอต่อสาธารณชน 11) แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตามที่เห็นสมควร 12) ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดการศึกษาให้เป็นไปและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษา พ.ศ.2546 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้ 1) จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนบริบทและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น 2) จัดตั้งงบประมาณและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา 3) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของนักเรียน ชุมชน และท้องถิ่น 4) จัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม บรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสม และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 5) ออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด 6) กำกับ ติดตาม ประเมินผลงานตามแผนงาน โครงการและประเมินผลการปฏิบัติงานตลอดจนการพิจารณาความดีความชอบ การพัฒนา และการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ตามที่กฎหมายกำหนด 7) ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์ของสถานศึกษา 8) จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ความร่วมมือในการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งการรายงานผลการประเมินผลต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 9) ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน

และสร้างความสัมพันธ์กับสถานศึกษาและสถาบันอื่นในชุมชนและท้องถิ่น 10) ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวกับกิจการภายในสถานศึกษาหรือตามที่ได้รับมอบหมายและตามที่กฎหมายกำหนด

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาของประเทศในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา ให้ความเห็นชอบ กำกับ ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุน และปฏิบัติการอื่นที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เอื้อต่อการส่งเสริมภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 12 - 14) ได้กล่าวว่าสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งเป็นองค์คณะบุคคล ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานในการบริหารจัดการทางการศึกษา ทั้งนี้การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีรูปแบบวิธีการทำงานที่ประสานสอดคล้องกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุผลตามที่ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยในส่วนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีบทบาทในการส่งเสริมภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะเข้ามามีส่วนร่วมสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าในกิจการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ 1) ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเรื่องใหม่ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางท่าน อาจไม่เข้าใจบทบาทตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งของตนและของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระยะเริ่มแรก เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องจัดประชุมทำความเข้าใจในบทบาทของแต่ละฝ่ายร่วมกัน 2) สร้างความตระหนัก ต่อบุคลากรและชุมชนถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเพื่อพัฒนาองค์คณะบุคคลและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่คุณภาพที่คาดหวัง 3) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยทบทวนสาระของแผนพัฒนาร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อปรับให้เกิดเป็นแผนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) จัดทำรายละเอียดงบประมาณและรับผิดชอบการจ่ายงบประมาณ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเสนอขอรับคำแนะนำจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการปรับขยายทิศทางและรูปแบบวิธีการ

ระดมและใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ 5) จัดทำรายละเอียดของแผนงาน โครงการและประมาณ การค่าใช้จ่ายที่จะระดมทุนจากผู้ปกครอง เพื่อขอรับความเห็นและ ข้อเสนอแนะจาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 6) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสม 7) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมทาง วิชาการที่เหมาะสมและเอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนส่งเสริม โอกาสการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ควรรายงานให้คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานรับทราบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการร่วมคิด ร่วมพัฒนา ร่วมรับผิดชอบและร่วม ภาควิไมใจ 8) ออกระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของ ทางราชการ 9) จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและให้ความร่วมมือ ในการประเมินคุณภาพการศึกษา จากหน่วยงานภายนอกรวมทั้งการรายงานผลการประเมินต่อ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 10) จัดและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจแก้ปัญหาหรือพัฒนาการศึกษาร่วมกันและ ขจัดซึ่งการใช้ความคิดเห็นบนความรู้สึกและประสบการณ์ 11) พัฒนาและปรับปรุงระบบสื่อสาร ระหว่างบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้เหมาะสม เพื่อให้คณะกรรมการและบุคลากรได้มีโอกาสสื่อ ความหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมจนสามารถ ทำความเข้าใจในข้อมูลเหตุผลต่าง ๆ นำไปสู่การ พัฒนากิจการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกันได้ 12) แต่งตั้งมอบหมายให้มีคณะอนุกรรมการหรือ คณะทำงาน เพื่อสนองตอบต่อการพัฒนางานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการนำมติ ที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาขยายผลสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ 13) รายงานผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความเหมาะสม 14) เสนอแผนการประชุม คณะกรรมการให้มีความต่อเนื่อง จัดระเบียบวาระการประชุมนำเสนอประธานกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และดำเนินการสนับสนุนการประชุมตั้งแต่การเตรียมการก่อนประชุม ระหว่างประชุม สรุปรายงานการประชุม และแจ้งรายงานการประชุมอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีความสัมพันธ์และเอื้อต่อกันในการพัฒนาการศึกษา ให้บรรลุผลของการจัดการศึกษา ตามเจตนารมณ์ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างมาก คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานจะมีบทบาทมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อหวังว่าจะให้เกิด

ประสิทธิภาพในการบริหารและจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายและสภาพปัญหา ความต้องการของแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กระจายอำนาจในการบริหารและการจัดการศึกษาให้ สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาด้วยแล้ว คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมี บทบาทต่อ สถานศึกษาเพิ่มขึ้น

สรุปได้ว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องส่งเสริมภารกิจของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการ ทุกคนตระหนักถึงความเป็นเจ้าของสถานศึกษาร่วมกันและจะต้องมีหน้าที่ มีส่วนรับผิดชอบ ต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการกำกับสนับสนุนและส่งเสริมให้สถานศึกษา ได้ดำเนินงานด้านภารกิจของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา

แนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 14 - 15) กล่าวว่า ในการปฏิบัติ หน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการทำความเข้าใจ ตั้งแต่เริ่มแรกของการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ดังนี้ 1) กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรเข้าใจบทบาทหน้าที่คือ กำกับและส่งเสริมสนับสนุน กิจการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ หากมีข้อเสนอแนะใด ๆ ควร นำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการแล้วมอบให้ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนำไปสู่การพิจารณา ดำเนินการ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ “ผู้เชื่อมโยง” ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในฐานะกรรมการและเลขานุการ กับสถานศึกษาในฐานะผู้บริหาร ดังนั้นผู้บริหาร จึงเป็นผู้ประสานการดำเนินงานต่าง ๆ โดยคำนึงถึงข้อคิด ความเห็น และมติของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) บทบาทในการ “กำกับ” ควรเป็นการติดตามการปฏิบัติงานตามที่ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ทำแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับกฎหมาย และแนวนโยบาย ของหน่วยเหนือ หรือตามมติที่กำหนดร่วมกัน โดยไม่ควรกำกับการทำงานของผู้บริหาร ครู อาจารย์ คือ ไม่แสดงบทบาทเป็นผู้บังคับบัญชาเสียเอง 4) ในการรับทราบผลการดำเนินการ ควรดูเป็นภาพรวมของผลการดำเนินงาน ทั้งระหว่างดำเนินการสิ้นปีงบประมาณและสิ้นปี การศึกษาเพื่อนำไปสู่การพิจารณา ปรับปรุง พัฒนา กิจการของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น 5) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้อง “ไม่สั่งการ”

ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมไปยังบุคคลอื่น ได้แก่ ครูหรือบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะอำนาจการสั่งการเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะรับผิดชอบ การนำข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและมติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติ

จากบทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอาจมีส่วนร่วมกับ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในกระบวนการ และขั้นตอนต่าง ๆ ในกิจการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผล และร่วมประเมินผลการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ร่วมกับคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า องค์กรชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและนอกจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีหน้าที่ความรับผิดชอบตามแนวทางที่กำหนดไว้ว่า “ทุกคนจะต้องมี หน้าที่ความรับผิดชอบต่อการบริหารการศึกษา” ดังนั้น บทบาทอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีมากขึ้นกว่าเดิมมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการกำหนดให้สถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน “เป็นนิติบุคคล” ยิ่งทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทและ มีความสำคัญมากขึ้น โดยหลักการแล้วสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญสูง ในการบริหารการศึกษา เพราะคุณภาพการศึกษาที่ได้จะสะท้อนถึงคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตรง นอกจากนี้ “ความเป็นนิติบุคคล” ยังส่งผลให้การบริหารและการบริหารการศึกษาของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้ดีขึ้น ทั้งแนวทางในการบริหาร และจัดการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่มีองค์คณะบุคคล หรือคณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารมากขึ้น

ดังนั้นการให้ความสำคัญในการให้ภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร การศึกษา โดยเฉพาะในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการศึกษา ได้ให้ ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้อย่างชัดเจน มีการมอบ อำนาจในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ทั้งเรื่องการค้ากับดูแลและการส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน รวมทั้งการอบรม ให้ความรู้ ทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ เพื่อให้ปฏิบัติงานร่วมกันของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

ชูเลอร์ (Schuler. 1990 : 2595-A) ได้วิจัยการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจด้านการศึกษาในมหาวิทยาลัยมินเนโซตา สหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้ ยังพบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เกิดจากความบกพร่องในการติดต่อสื่อสาร ปัญหาของการมีส่วนร่วมได้แก่ ระดับของการเข้าร่วมเพียงเรื่องเดียว การเข้าร่วมโดยขาดความเข้าใจในสถานการณ์ทั้งหมดขาดข้อตกลงเกี่ยวกับขอบเขตของการมีส่วนร่วม เป็นต้น

โกลด์ (Gold. 2000 : 295) ได้ศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเน้นการให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ปกครองและนักการศึกษา ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาในรัฐฟิลาเดลเฟีย ผลการศึกษาพบว่า การจัดการของชุมชนเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ปกครอง ครอบครัว กับโรงเรียน เพื่อเป้าหมายในการเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้ และการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชุมชน ทำให้ผู้ปกครองได้รับความรู้เกี่ยวกับชุมชน ดังนั้นการสร้างหุ้นส่วนและความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับนักการศึกษา ทำให้เกิดทรัพยากรที่มีคุณค่าทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรมให้แก่โรงเรียน

วิลเลียม (William. 2003 : Abstract) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง Site - Based Management : Its Impacts on School Decision - Making เป็นการศึกษาการรับรู้ของอาจารย์ใหญ่ ครูและประธานคณะกรรมการสภาโรงเรียนเกี่ยวกับบทบาทในกระบวนการตัดสินใจโดยเลือกโรงเรียนประถมศึกษามัธยมศึกษาจากหมู่บ้านและตำบลของเมืองอัลเบอร์ตา จำนวนประชากรที่ศึกษาทั้งหมด 12 คน ประกอบด้วย ครูใหญ่ ครู จำนวน 2 คน และประธานคณะกรรมการสภาโรงเรียนของทุกโรงเรียนที่เลือก และรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ ผลจากการวิจัย พบว่า 1) การตัดสินใจโดยใช้สถานที่ตั้งเป็นฐาน (Site - Based Decision - Making) เป็นความร่วมมือของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียแตกต่างกัน ส่งผลต่อประเด็นอันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการบริหารการศึกษา มีดังนี้ (1) กระบวนการความร่วมมือและความหลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (2) การแลกเปลี่ยนข้อมูล (3) การรวบรวมและอำนาจ (4) ลักษณะภาวะผู้นำ (5) ความเชื่อถือศีลธรรมและจริยธรรม (6) การเปลี่ยนภาระงาน ช่วงเวลาที่กำหนด สิ่งที่เกี่ยวข้อง (7) การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (8) เกี่ยวกับบทบาทในอนาคตของคณะกรรมการสภาโรงเรียน 2) ความร่วมมือในระยะแรกมุ่งเน้นที่การศึกษาของนักเรียนของโรงเรียน กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนในการสนับสนุนในการพัฒนาการเรียนของนักเรียน กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่กล่าวถึง ได้แก่ (1) นักเรียน (2) บุคลากรของโรงเรียน

(3) ผู้ปกครอง และ (4) กรรมการสภาโรงเรียนและวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน คือ (1) การพูดคุยแบบหนึ่งต่อหนึ่งระหว่างอาจารย์ใหญ่กับผู้ร่วมงานหรือผู้ปกครอง (2) ทำงานเป็นคณะกรรมการ (3) ตำรวจ (4) ความร่วมมือในการประชุมแผนก (5) ความร่วมมือในการประชุมบุคลากร และ (6) ความร่วมมือในการประชุมคณะกรรมการสภาโรงเรียน 3) ประเด็นที่เป็นปัจจัยส่งเสริม การตัดสินใจโดยใช้สถานที่ตั้งเป็นฐาน (Site - Based Decision - Making) มีดังนี้ (1) ความเปิดเผย (2) อ่อนไหว (3) มีหลักการ และ (4) เป็นงานถูกจริยธรรมข้อเสนอแนะที่เป็นประเด็นเชิงทฤษฎี การปฏิบัติและการค้นคว้าวิจัย มีตัวอย่างเช่น การปรับปรุง การตัดสินใจโดยใช้สถานที่ตั้งเป็นฐาน (Site - Based Decision - Making) การริเริ่มการพัฒนาวิชาชีพการให้การศึกษา แก่ผู้จะเป็นผู้บริหาร และการศึกษาสำรวจผลกระทบของการตัดสินใจโดยใช้สถานที่ตั้งเป็นฐาน (Site - Based Decision - Making) ต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียน

งานวิจัยในประเทศ

ธีรวุฒิ เจริญรัมย์ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาแนวทางการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นบุคคลภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับบุคคลภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรู้ความเข้าใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นบุคคลภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับบุคคลภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ควรมีการพัฒนาด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพแวดล้อมและความต้องการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละแห่งและควรพัฒนา แบบแยกกลุ่มบุคคลภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับบุคคลภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนในเรื่องเนื้อหาและหลักสูตร ควรจัดกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาการและกลุ่มการบริหารจัดการ

สังพร ศรีเมือง (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละองค์ประกอบต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาต่างกันและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีขนาดต่างกันต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละองค์ประกอบ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่างกัน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อนันต์ หวะสุวรรณ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในกระบวนการวางแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ และได้ผลการศึกษาพบว่า 1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาพบว่า คณะกรรมการทุกประเภทและในโรงเรียนทุกขนาด มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนพัฒนาการศึกษา ทั้งในภาพรวม และทุกขั้นตอนอยู่ระดับปานกลาง 2) เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในกระบวนการวางแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนแต่ละประเภท และแต่ละขั้นตอน พบว่าแตกต่างกัน 3) ผู้แทนผู้ปกครองและผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนองค์กรชุมชนและผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความคิดเห็นแตกต่างจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนพัฒนาการศึกษาไม่แตกต่างกัน

เอื้อจิตร สงวนเหงี่ยม (2546 : 95 - 96) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ด้านบริหารสถานศึกษาและด้านระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามลำดับ สำหรับผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีวุฒิการศึกษา ระดับประถมศึกษาและสูงกว่าระดับประถมศึกษา พบว่า โดยรวมและด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและด้านการทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวุฒิการศึกษา ระดับสูงกว่าประถมศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวุฒิการศึกษา ระดับประถมศึกษา ส่วนด้านการตั้งกองทุนการศึกษาและด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการเปรียบเทียบระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษาตั้งอยู่ในอำเภอต่าง ๆ ทั้ง 4 อำเภอ

พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของอำเภอ นายอาม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากกว่าอำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ และอำเภอแก้งหางแมว ตามลำดับ

ธีระ รุณเจริญ (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง สภาพปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลจากแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ สาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน และการประกันคุณภาพการจัดทำธรรมเนียมโรงเรียน การจัดทำหลักสูตร การกำกับติดตามในการจัดการศึกษาของโรงเรียน การวางแผนการบริหารและการประเมินผลแผนและโครงการ ในระดับปานกลาง ด้านความสามารถในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในระดับค่อนข้างมาก และด้านการมีความต้องการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับแนวปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรแนวการบริหารการศึกษาและการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุคใหม่ และการวางแผน การบริหารและการบริหารการศึกษาของโรงเรียนในระดับมาก 2) ผลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (Focus Group) พบว่า ของกลุ่มสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้นแบบทั้ง 13 กลุ่ม สรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์เจาะลึก ได้รับฟังการบรรยายพิเศษเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาและความเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผู้ทรงคุณวุฒิตามที่คณะกรรมการจัดการสัมมนาเจาะลึกเห็นว่าเหมาะสม

อุทัย บุญประเสริฐ (2547 : 125 - 134) ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทและการมีส่วนร่วมในการบริหารและการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศที่คัดสรร สรุปผลการวิจัยไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม ในลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดเป็นสิ่งที่ค่อนข้างใหม่ในระบบโรงเรียนไทย เป็นบูรณาการบริหารและการปฏิบัติที่ระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่องค์กรบุคคลซึ่งได้รับอำนาจการบริหาร (Executive Board) มีบทบาททั้งนโยบายและกิจการบริหาร แต่เน้นการส่งเสริม สนับสนุน และการทำงานร่วมกันในลักษณะของหุ้นส่วนที่ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกฝ่ายที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วม ได้ร่วมกันกำหนดนโยบาย แผนกลยุทธ์ กำหนดวิธีดำเนินงาน และเป้าหมายของการบริหารการศึกษาของแต่ละสถานศึกษาร่วมมือกันในขณะที่ต้องมียุทธศาสตร์

กำกับไปด้วยในตัว ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีระบบการบริหารและการจัดการที่มีแนวโน้ม ลดความเป็นระบบราชการลง เน้นที่การสร้างการมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เปิดโอกาสให้พ่อแม่ ผู้ปกครองได้มีสิทธิมีเสียงมีส่วนร่วมในการร่วมตัดสินใจกับโรงเรียน ให้ข้อเสนอแนะ ให้การสนับสนุนในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียน ในขณะที่เดียวกันกับที่มีบทบาทร่วมทำงานและกำกับดูแลการบริหารจัดการบทบาทและการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางดังกล่าวที่เชื่อว่าจะเหมาะสมกับบริบทของไทย

วัลลภ บุญกิตติเจริญ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดจังหวัดฉะเชิงเทรา 4 งานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามขนาดสถานศึกษา 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

ชนิตา รัศมีพลเมือง (2549 : 154 - 155) ศึกษาเรื่อง การกระจายอำนาจทางการศึกษาของประเทศอังกฤษ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารการศึกษามากขึ้นภายใต้หลักการ Local Management of School (LMS) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติที่มีเป้าหมายในการยกระดับ คุณภาพมาตรฐานและการบริหารจัดการที่ดี ภายใต้การมีส่วนร่วม (Good Practice Through Collaboration) โดยหลัก คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังนี้ (1) ช่วยยกระดับมาตรฐานการศึกษา ซึ่งจะพิจารณาได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (2) วางแผนพัฒนาโรงเรียน (3) คัดเลือกผู้อำนวยการโรงเรียน (4) พิจารณางบประมาณและการบริหารบุคลากรของโรงเรียน (5) กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการประเมินผลปฏิบัติงาน (Performance Agreement) สำหรับบุคลากรในโรงเรียนและติดตามให้มีการปฏิบัติตามนโยบาย (6) กำกับดูแลให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาชาติ (7) พิจารณาแนวทางการพัฒนานักเรียนในด้านจริยธรรม คุณธรรมและวัฒนธรรม (8) กำกับดูแลโรงเรียนจัดการศึกษาให้เด็กทุกคนโดยไม่ละเลยเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (9) รับผิดชอบผลการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อผู้ปกครองและชุมชน

ณัฐวาท หลวงธำรง (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านโป่งแดง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในการวางแผนการประสานงาน การจัดแสวงหาทรัพยากร แต่มีชุมชนบางส่วนไม่มีส่วนร่วมกำหนดแผนพัฒนาการจัดการศึกษาระยะ 5 ปี

ประสานงานกับองค์กรอื่นนอกห้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา เป็นกรรมการตรวจสอบพัสดุของโรงเรียน สำหรับปัญหาที่พบคือชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการวางแผน ส่วนข้อเสนอแนะนั้น โรงเรียนควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และแจ้งผลการประเมินผลให้กับชุมชนได้รับทราบ

พิศาล สร้อยธุหร่า และคนอื่น ๆ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารโรงเรียนนิติบุคคล ได้สรุปผลการวิจัยในกรณีของโรงเรียนนิติบุคคลในกำกับของรัฐ ในต่างประเทศนั้น พบว่า โดยทั่วไปแล้วโรงเรียนในต่างประเทศ มีอำนาจในการบริหารวิชาการ โดยเน้นการตอบสนองความต้องการของชุมชน โรงเรียนมีหลักสูตรของตนเอง สามารถจัดโปรแกรมการเรียนให้ตรงกับความต้องการของโรงเรียน โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษา จะออกแบบร่วมกันโดยคณาจารย์ ผู้ปกครองและผู้บริหาร มีความเป็นอิสระจากกฎเกณฑ์และการควบคุม มีอิสระในการบริหารจัดการงบประมาณ การใช้จ่ายเงินเป็นไปตามระเบียบที่โรงเรียนกำหนด ผู้บริหารมีอิสระในการบริหารงานบุคคล โดยใช้กฎระเบียบที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้คัดเลือกครูสรรหาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ ตามมาตรฐานที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นั้น ๆ เป็นผู้กำหนด คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้กำหนดนโยบาย และกฎระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งทำหน้าที่ตัดสินใจว่าโรงเรียนควรมีบุคลากรอย่างไร บทบาทสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการโรงเรียนนิติบุคคล อยู่ที่ 1) ผู้กำกับดูแลคือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะต้องรับผิดชอบต่อการจัดทำกฎบัตรของโรงเรียน กำหนดนโยบายของโรงเรียน ออกระเบียบ กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ และ 2) ผู้บริหารสูงสุด (ผู้อำนวยการโรงเรียน) ซึ่งมีบทบาทที่ขยายกว้างมากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องรับผิดชอบต่อการนำนโยบายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติซึ่งรวมถึงการสร้างเชื่อมั่นในการจัดโปรแกรมการศึกษาที่ครอบคลุมให้นักเรียน ได้มีการจัดการและบูรณาการทรัพยากรที่มีอยู่ในโรงเรียน การจัดการในเรื่องของการประเมินผลการปฏิบัติงานและผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียน

ปณิดา บันดอน (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาโรงเรียนแม่ต๋อนวิทยาคม อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ได้สรุปผลการศึกษาว่า ในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี ติดตามผลการดำเนินงานในลักษณะการรายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงแผนปฏิบัติการประจำปี ให้คำแนะนำ ในการจัดการเรียนรู้สาระภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้เด็กในเขตพื้นที่บริการได้รับการศึกษาโดยประชาสัมพันธ์ตรงกับผู้ปกครอง จัดหางบประมาณสนับสนุนการแข่งขันทักษะ

ทางวิชาการ ให้คำแนะนำการศึกษาต่อแก่ผู้เรียน ส่วนการจัดทำหลักสูตร พบว่า ทั้งหมดไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร ใช้วิธีการมอบหมายให้ครูจัดทำตามมติที่ประชุม ในด้านงบประมาณส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการใช้งบประมาณของโรงเรียน ให้ความเห็นชอบแผนการใช้งบประมาณ โดยเสนอผ่านที่ประชุม ตรวจสอบผลการใช้งบประมาณของโรงเรียนตามวาระการประชุม จัดหางบประมาณของโรงเรียนจากองค์กรภายนอก สำหรับด้านบุคคลส่วนใหญ่มีส่วนร่วมการประเมินผลการปฏิบัติงานและความประพฤติของบุคลากร การสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานกับบุคลากรในด้านพัฒนาผู้เรียน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร หน่วยงาน และชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาค้นคว้าดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะประสบผลสำเร็จไปตามจุดมุ่งหมายของการบริหารการศึกษาได้นั้น ต่างก็ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหลักการสำคัญของการบริหารจัดการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการบริหารจัดการ ที่ยึดการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิดร่วมปฏิบัติในสิ่งที่ชุมชนต้องการการบริหารจัดการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงต้องสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ แม้ว่าผลการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ยังขาดความรู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของกันและกัน